

ВЛИЯНИЕ ЭФФЕКТОРОВ ПЕКТИНМЕТИЛЭСТЕРАЗЫ ЛЮЦЕРНЫ НА КИНЕТИКУ ДЕЭСТЕРИФИКАЦИИ ПЕКТИНОВЫХ ВЕЩЕСТВ

A. T. БЕЗУСОВ, Т. И. НИКИТЧИНА*

БКПиН, Одесская национальная академия пищевых технологий, Одесса, УКРАИНА
*email: nikitchinati@ukr.net

АННОТАЦИЯ Исследованы возможности регулирования ферментативной активности и использования пектинмилэстеразы ферментного препарата люцерны для дэтерификации яблочного пектина, с использованием моделирования ферментативной реакции в присутствии эффекторов. Проведена экспериментальная оценка представителей активаторов и ингибиторов пектинмилэстеразы ферментного препарата люцерны. Установлено влияние эффекторов путем изменения константы Михаэлиса и максимальной скорости реакции в результате взаимодействия активаторов и ингибиторов пектинмилэстеразы ферментного препарата люцерны, как со свободной формой фермента, так и с фермент-субстратным комплексом.

Ключевые слова: пектиновые вещества, фермент, пектинмилэстераза, пирокатехин, ионы кальция, люцерна, скорость реакции.

INFLUENCE OF EFFECTORS PECTIN METHYLESTERASE ALFALFA DEESTERIFICATION KINETICS OF PECTIN SUBSTANCES

A. BEZUSOV, T. NIKITCHINA*

Odesa national academy of food technologies, Odesa, UKRAINE

ABSTRACT The modern technology of food production enzyme preparations with pectolytic activity were used in technological operations of clarification of juices, as well as in the production of juices with pulp, which makes them indispensable in the processing of berries, fruits and vegetables. In basis of their use in technologies ability of deesterification lies and to depolymerize a pectin. The resulting pectin methylesterase herbaceous crops - alfalfa, possible to obtain an environmentally friendly preparation. One of the most important features of pectin methylesterase alfalfa enzyme preparation is the presence in its composition two catalytically active sites that, despite the high degree of homology differ in substrate specificity, affinity for inhibitors capable of activating cations. Influence of effectors by modifying the Michaelis constant and maximum reaction velocity as a result of the interaction of activators and inhibitors of the enzyme pectin preparation alfalfa as with the free form of the enzyme and to the enzyme-substrate complex. Experiments have shown that the resistance to the natural inhibitors of the enzyme preparation exceeds the data of microbiological origin of "Pectofoetidin P20x", which allows to increase the technological properties of the plant enzyme. An important fact is also that the Ca²⁺ ions and pyrocatechol widely present in fruit and vegetable raw materials, so the study and characterization of their influence on the behavior of pectolytic enzyme preparation with selective functional features, allowing to get low esterified pectin, possessing both detoxifying and gelling properties, is the justification of the relevance research data. Thus, pectin methyl esterase enzyme alfalfa product most adapted to the biological system plant material, indicating that the high catalytic ability.

Keywords: pectin substances, enzymes, pectin methylesterase, pyrocatechol, ions of calcium, alfalfa, speed of reaction

Введение

В основе процессов, происходящих при изготовлении и хранении многих пищевых продуктов, лежат изменения, вызываемые деятельностью растительных ферментов, или ферментных препаратов и ферментов, выделяемых микроорганизмами. Особое место занимают пектолитические ферменты, активность которых наступает при механическом воздействии на растительное сырье. Наибольший интерес представляет пектинмилэстераза растительного сырья, позволяющая получать низкометоксилированный пектин, очень важный для создания группы продуктов функционального назначения.

Изучение механизма действия ферментного препарата с высокой пектинмилэстеразной активностью, полученный нами из люцерны поможет выяснить процессы, протекающие в производстве различных пищевых продуктов, в первую очередь, в технологиях соковых производств. Химический состав плодов и овощей свидетельствует, что они содержат компоненты, способные участвовать в окислительно-восстановительных процессах и обладающие высоким потенциалом. Растительное сырье для пищевой промышленности имеет разнообразный химический состав, что может одновременно с ферментами, действующими на сырье, влиять на их катализитические функции [1, 2].

Важным свойством ферментов, которое необходимо учитывать при их практическом использовании в пищевой промышленности, является

© А. Т. БЕЗУСОВ, Т. И. НИКИТЧИНА, 2016

стабільність, то єсть спосібність Сохранити каталітическу активність. При храненні і, особливо в ході ферментативної реакції, фермент може частично або повністю терти свою каталітическу активність і повністю інактивуватися. Одним із ефективних способів стабілізації ферментів є определення їх конформаційної і електростатичної комплементарності між молекулами субстрата і фермента і унікальної структурою активного центра фермента, обираючими високе сродство і избирательність протекання хіміческих реакцій, що відбуваються в перероблюваній растительній тканині.

Для успішного застосування ферментного препарату з високою пектинметилестеразною активністю, отриманого нами з люцерни, важко определити умови проявлення їм максимальної активності в присутстві природних хіміческих соєдинень сыр'я, які можуть впливати на швидкість ферментативних реакцій.

Цель роботи

Целью роботи стало исследование каталітических характеристик пектинметилестерази ферментного препарата люцерни, і, на основі отриманих даних, определение механізму взаємодействія активних центрів фермента з ефекторами, що зустрічаються в растительному сыр'ї для отримання стабільної кінетики деетерифікації пектинових речовин.

Ізложение основного матеріала

Для успішного застосування ферментного препарату з люцерни необхідно знати, які хіміческі речовини підвищують активність фермента, а які понижують і можуть прекращати його активність. Определяюче значення для фермента має швидкість ферментативної реакції, яка, як і активність фермента, в значительній ступені определяється присутствіем в середі активаторів і інгібіторів: перші підвищують швидкість реакції, а другі тормозять її. Активируюче вплив на швидкість ферментативної реакції оказують різноманітні речовини органічної та неорганічної природи. В залежності від природи ефектора, він може виступати як активатором, так і інгібітором відповідного фермента [3].

Вплив може відбуватися путем зміни константи Міхаэліса, максимальної швидкості реакції або одночасним зміненням обох параметрів. Особливо часто активаторами виступають іони двохвалентних і, рідко, одновалентних металів. Більшість ферментів для проявлення повної каталітическої активності потребують в присутстві металів. Іони металів беруть участь в формуванні і стабілізації

активного центра і всієї тривимірної структури молекули фермента [4].

Немаловажним фактом є та, що іони Ca^{2+} постійно присутні в плодово-овочевому сыр'ї, тому дослідження їх впливу на поведінку розробленого ферментного препарату є обов'язковою.

Кальцій входить в склад рослин в кількості 0,2 %. У старих листях його вміст доходить до 1 %. Поступає в вигляді іона Ca^{2+} . Роль кальцію різноманітна. Кальцій, з'єднуясь з пектиновими речовинами, дає пектати кальцію, які є важливими складовими частиною клітинних оболонок рослин. Серединні пластинки, склеюючі клітинні оболонки сусідніх клітин, складають по преимуществу пектати кальцію [5].

Кальцій є активатором багатьох ферментів, таких як фосфорилаза, аденоциантифосфатаза, дегидрогенази, амилази та ін. Ca^{2+} слугує посередником для реакцій рослин на зовнішні та гормональні сигнали, входячи в склад сигналючих систем [6].

Ізвестно, що поліфеноли є мощними інгібіторами пектинметилестераз, в силу чого, наприклад, в яблоках, що містять велике кількість поліфенольних соєдинень, відбувається слаба активність нативної пектинметилестерази, а пектин, що міститься в яблочному соку, слабо поддається ферментативній деетерифікації.

Наибільш сильний природний інгібітор растительного сыр'я – пирокатехін. Пирокатехін є двухатомним фенолом, що викликає окислення углеводородів та їх похідних [7].

Ісследование цих інгібіторів та активаторів має важне значення, так як дають цінну інформацію про хімічну природу активного центра пектинметилестерази, а також про склад та функціональні групи та хіміческі зв'язки, що забезпечують утворення фермент-субстратного комплексу.

Таким чином, аналіз швидкостей ферментативних реакцій під дією ефекторів дозволяє не тільки кінетичною методами ферментативних реакцій, але і визначити молекулярні механізми ферментативного катализа пектинметилестерази ферментного препарату люцерни.

Обсуждение результатов

С целью управління модифікацією пектинових речовин путем регулювання ферментативної активності, а також для можливості використання розробленого ферментного препарату з пектинметилестеразною активністю в широкому спектрі технологічних операцій, моделювали ферментативну деетерифікацію в присутстві ефекторів.

Для характеристики воздействия эффекторов на пектинмилэстеразу ферментного препарата люцерны и субстрат – пектин яблочный (производства корпорации «Herbstreith und Fox», Германия) проводились химические и физико-химические анализы из них: определение массовой доли пектина, водорастворимого и водонерастворимого определяли титрометрическим методом согласно ГОСТ 29059-91 [8]; степень этерификации (СЭ) пектина по ДСТУ 6088:2009 [9]; относительную вязкость пектинового раствора до и после ферментативного катализа определяли с помощью вискозиметра Оствальда диаметром капилляра 0,6 мм; определение активности пектинмилэстеразы по методике [10].

Кинетику ингибирования пирокатехином пектинмилэстеразы разработанного ферментного препарата люцерны изучали в сравнении с кинетикой ингибирования пирокатехином пектинмилэстеразы «Пектофоетидина П20х» (рис. 1).

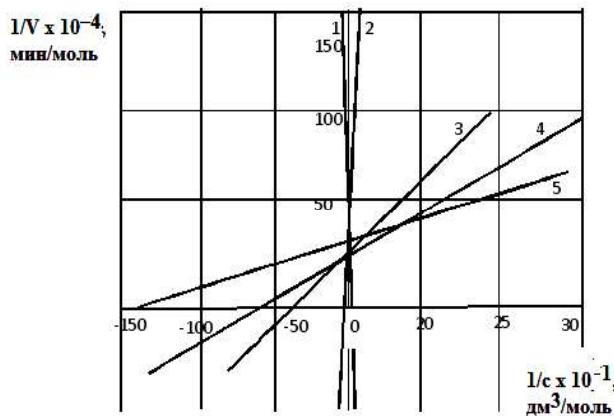

Рис. 1 – Кинетика ингибирования пирокатехином пектинмилэстеразы ферментного препарата люцерны и препарата «Пектофоетидин П20х»: 1 – молярная концентрация пирокатехина 4×10^{-3} М, препарат «Пектофоетидин П20х»; 2 – молярная концентрация пирокатехина 1×10^{-4} М, препарат «Пектофоетидин П20х»; 3 – молярная концентрация пирокатехина 9×10^{-3} М, ферментный препарат люцерны; 4 – молярная концентрация пирокатехина 4×10^{-3} М, ферментный препарат люцерны; 5 – молярная концентрация пирокатехина 1×10^{-4} М, ферментный препарат люцерны

Как следует из представленных данных, при введении в реакционную среду пирокатехина, наблюдали конкурентный тип ингибирования, которое может быть нивелировано увеличением концентрации субстрата. Присутствие пирокатехина увеличивает значение $K_m = 4,5 \times 10^{-4}$ моль/дм³, не оказывая влияния на максимальную скорость по яблочному пектину-субстрату $V_{max} = 2,28 \times 10^{-6}$ моль/с (рис. 2). Это означает, что при достаточно высокой

концентрации субстрата [S] ингибитор вытесняется молекулами субстрата из комплекса фермент-ингибитор.

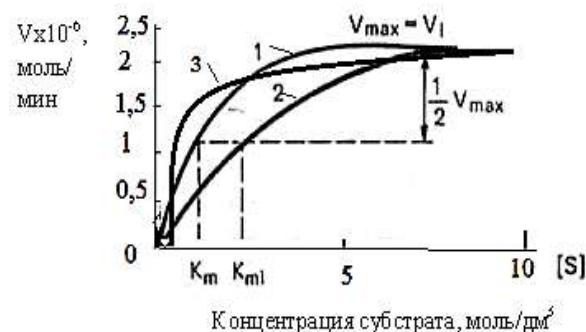

Рис. 2 – Зависимость скорости реакции дезетерификации яблочного пектина под действием пектинмилэстеразы ферментного препарата люцерны и пирокатехина: 1 – молярная концентрация пирокатехина 9×10^{-3} М; 2 – молярная концентрация пирокатехина 4×10^{-3} М; 3 – молярная концентрация пирокатехина 1×10^{-4} М

Как следует из полученных результатов, увеличение концентрации пирокатехина-ингибитора влияет на константу Михаэлиса K_m , при практически одинаковых максимальных скоростях распада интермедиата на продукты реакции. Характерно значительно меньшее воздействие пирокатехина, типичного представителя группы полифенольных соединений, на пектинмилэстеразу ферментного препарата люцерны, чем на пектинмилэстеразу «Пектофоетидина П20х». Возможно, это связано с присутствием в люцерне значительных концентраций полифенольных соединений, как защитных механизмов, противостоящие неблагоприятному воздействию, в том числе, вредителям и фитопатогенным микроорганизмам, и адаптации к ним растительной пектинмилэстеразы. Известным феноменом является потенцирование синтеза микроорганизмом фермента при добавлении в питательную среду субстрата данного фермента, нечто подобное может наблюдаться и в данном случае.

Среди активаторов пектинмилэстеразы наибольший интерес представляют ионы Ca^{2+} , поскольку потенцируя действие этого фермента, они одновременно угнетали действие полигалактуроназы. Взаимодействуя с аллостерическим центром пектинмилэстеразы, ионы Ca^{2+} способствуют образованию наиболее выгодной пространственной конформации пектинмилэстеразы и активного фермент-субстратного комплекса.

Анализ данных кинетического эксперимента по изучению влияния ионов Ca^{2+} в координатах Лайнувиера-Берка (рис. 3) позволил установить

неконкурентный тип активирования действия пектинмethylэстеразы.

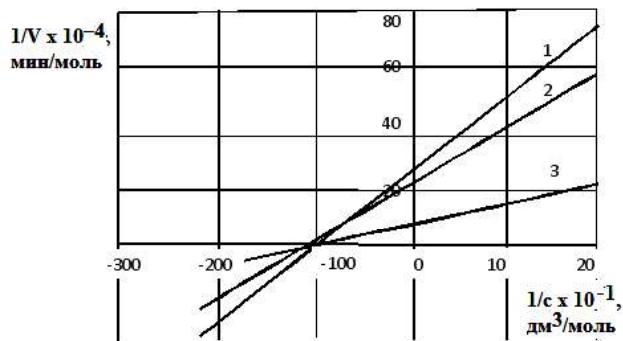

Рис. 3 – Кінетика активування іонами Ca^{2+} пектинмethylэстерази ферментного препарата люцерни: 1 – потенціювання іонами Ca^{2+} с молярною концентрацією $1 \times 10^{-4} \text{ M}$; 2 – потенціювання іонами Ca^{2+} с молярною концентрацією $3 \times 10^{-3} \text{ M}$; 3 – потенціювання іонами Ca^{2+} с молярною концентрацією $6 \times 10^{-3} \text{ M}$

При молярної концентрації іонів кальція $6 \times 10^{-3} \text{ M}$ активність полигалактуронази склава 50 % від максимальної. Активуюче вплив іонів Ca^{2+} було більше виражено при $\text{pH} = 5,0$, ніж при $\text{pH} = 7,0$. Так, при концентрації іонів $\text{Ca}^{2+} 6 \times 10^{-3} \text{ M}$ активність пектинмethylэстерази при $\text{pH} 5,0$ зростала в 3,5 раза (до 2800 Ед/ см^3), а при $\text{pH} = 7,0$ – в два рази. В присутстві іонів Ca^{2+} активність пектинмethylэстерази «Пектофетидина П20х» при $\text{pH} = 5,0$ підвищалась до 600 Ед/ см^3 .

Проводили процес дезетерифікації пектинових речовин пектинмethylэстеразою ферментного препарата люцерни, в присутстві різних ефекторів – солей кальцію. Ісследування впливу природи аниона солей кальція на активність ферменту проводили путем введення їх в склад розчину яблочного пектину, з масовою долею пектину 1 %. Результати досліджень наведені в табл. 1.

Таблиця 1 – Вплив природи солей кальція на кінетику активування пектинмethylэстерази ферментного препарата

Вводима соль	СЭ, %	pH среды	Консистенция
Яблочний пектин (контроль)	62	4,0	вязкий раствор
Хлорид кальція	38	2,7	синеретичний сгусток
Глюконат кальція	38	3,8	прочний гель
Лактат кальція	38	3,7	мягкий гель
Гидрофосфат кальція	38	3,2	синеретичний сгусток

Природа вносимої солі оказує вплив на активність ферменту, що слідують учитувати при використанні цих солей в процесі модифікації пектину.

При додаванні солей кальція, іони металла вступають во взаємодействие з активним центром ферменту, ускорюю процес компактизації полімерної ланцюга яблочного пектину. Наукова активуюче діяння оказують солі кальція: хлорид і гідрофосфат кальція, що слідуюте учитувати при використанні цих солей для отримання желеобразних і структурованих продуктів.

Таким образом, механізм регуляції пектинмethylэстерази ферментного препарата люцерни такий: якщо фермент в неактивному стані обозначити – E, то $2 \text{Ca}^{2+} + E = (\text{Ca}^{2+})_2E$, де образується високоактивний комплекс ферменту.

Как следует из экспериментальных данных, пектинмethylэстераза разработанного препарата, в отличие от пектинмethylэстеразы микробного происхождения, эффективна для дезетерификации пектину в средах, содержащих как полифенольные соединения, так и соли двухвалентных металлов.

Выводы

Изучено влияние ингибиторов на кинетику реакции деметоксилирования разработанным ферментным препаратом с пектинмethylэстеразной активностью. Установлено, что ингибирование пектинмethylэстеразы препарата пиракатехином происходит по неконкурентному типу, что можно нивелировать увеличением концентрации субстрата.

Установлено, что потенціювання активності пектинмethylэстерази разработанного ферментного препарата люцерни возможно путем введения в реакционную смесь іонів Ca^{2+} , аналіз даних кінетичного експеримента установил неконкурентний тип активування дії пектинмethylэстерази.

Таким образом, пектинмethylэстераза ферментного препарата люцерни найбільш адаптована до біосистеми растільного сироватки, що свідчить про високі каталітическі можливості і сприяє створенню альтернативи імпортним пектолітическим препаратам, в зв'язку з відсутністю вітчизняних аналогів.

Список літератури

- Shady, T. S. Production of pectinoliticienzymes by Aspergillus foetidus in solid-state fermentation and its uses for apple juice clarification / T. S. Shady, M. M. Rabie, S. M. Mansour // Annals Agric. Sci., Ain Shams Univ., Cairo. – 46(1). – 2001. – P. 35-50.
- Will, F. Apple pomace liquefaction with pectinases and cellulases- analytical data of the corresponding juices / F.

- Will, K., Baukhage, H., Dietrich // Eur. Food Res. And Technol. – 2000. – 211. – P. 291-297.
3. Barnard, A. L. Quorum sensing, virulence and secondary metabolite production in plant soft-rotting bacteria / A. L. Barnard, S. D. Bowden, T. Burr, S. J. Coulthurst, R. E. Monson, G. C. Salmond // Phil. Trans. R. Soc. B. – 2007. – Vol. 362. – № 1483. – P. 1165 - 1183. doi:10.1098/rstb.2007.2042.
4. Bleez, E. Soubean Epoxide Hydrolase / E. Bleez, S. Summerer, M. Flenet, H. Rogniaux, A. Dorselaer // J. Biol. Chem. – 2005. – Vol. 280. – № 8. – P. 6479 - 6487.
5. Wong, J. H. The enzymes / J. H. Wong, T. B. Ng // Peptides. – 2005. – V. 26. – № 4. – P. 2086 - 2092.
6. Thomma, B. P. H. J. Plant defensins / B. P. H. J. Thomma, B. P. A. Cammee, K. Thevissen // Planta. – 2002 – vol. 216. – 2. – P. 193-202.
7. Витол, И. С. Ферменты и их применение в пищевой промышленности / И. С. Витол, И. Б. Корелева – М.: Издательский комплекс МГУ. – 2000. – 213 с.
8. Полыгалина, Г. В. Определение активности ферментов / Г. В. Полыгалина, В. С. Чередниченко, Л. В. Римарева // Справочник. – М.: Дели принт. – 2003. – 372 с.
9. DSTU 6088: 2009 Пектин. Технічні умови - К.: Держпоживстандарт України. – 2009. – 27 с.
10. Лисицын А. Б. Методы биохимического исследования растений / А. Б. Лисицын, А. Н. Иванкин, А. Д. Неклюдов. – М.: Издательство ВНИИМП. – 2002. – 408 с.

Bibliography (transliterated)

- 1 Shady, T. S., Rabie, M. M., Mansour, S. M. Production of pectinolytic enzymes by Aspergillus foetidus in solid-state

- fermentation and its uses for apple juice clarification. *Annals Agric. Sci.*, Ain Shams Univ., Cairo, 2001, **46**(1), 35-50.
- 2 Will, F., Baukhage, K., Dietrich, H. Apple pomace liquefaction with pectinases and cellulases- analytical data of the corresponding juices. *Eur. Food Res. And Technol.*, 2000, **211**, 291-297.
- 3 Barnard, A. L., Bowden, S. D., Burr, T., Coulthurst, S. J., Monson, R. E., Salmond, G. C. Quorum sensing, virulence and secondary metabolite production in plant soft-rotting bacteria. *Phil. Trans. R. Soc. B.*, 2007, Vol. 362, **1483**, 1165 - 1183, doi:10.1098/rstb.2007.2042.
- 4 Bleez, E., Summerer, S., Flenet, M., Rogniaux, H., Dorselaer, A., Soubean Epoxide Hydrolase. *J. Biol. Chem.*, 2005, **280**(8), 6479 - 6487.
- 5 Wong, J. H., Ng, T. B. The enzymes. *Peptides*, 2005, **26**(4), 2086-2092.
- 6 Thomma, B. P. H. J., Cammee, B. P. A., Thevissen, K. Plant defensins, *Planta*, 2002, **216**(2), 193-202.
- 7 Vitol, J. S., Koreleva, I. B. Fermenty i ikh primenie v pishchevoy promyshlennosti [Enzymes and their use in the food industry]. Moskow: Publishing Complex of MGU, 2000, 213 p.
- 8 Polyalina, G. V., Cherednichenko B. C., Rimareva L. V. Opredelenie aktivnosti fermentov [Determination of enzyme activity]. Spravochnik, Moskow: DeLi print, 2003, 372 p.
- 9 DSTU 6088: 2009 Pektin. Tehnichni umovi [DSTU 6088: 2009 Pectin. Specifications], Kyiv: Derzhspozhivstandart Ukrayini, 2009, 27 p.
- 10 Lisicyn A. B., Ivankin A. N., Neklyudov A. D. Metody biokhimicheskogo issledovaniya rasteniy [Methods of biochemical plant research]. Moskow: Izdatel'stvo VNIIMP, 2002, 408 p.

Сведения об авторах (About authors)

Безусов Анатолий Тимофеевич – доктор технических наук, профессор кафедры Биотехнологии, консервированных продуктов и напитков; Одесская национальная академия пищевых технологий, г. Одесса, Украина; e-mail: alex-n@te.net.ua

Bezyssov Anatoliy – Doctor of Technical Sciences, Full Professor, Professor of the Department of Biotechnology, canned foods and beverages, Odesa national academy of food technologies, Odesa, Ukraine; e-mail: alex-n@te.net.ua

Никитчина Татьяна Ивановна – кандидат технических наук, доцент, кафедра Биотехнологии, консервированных продуктов и напитков, Одесская национальная академия пищевых технологий, г. Одесса; e-mail: nikitchinati@ukr.net

Nikitchina Tatjyna – Candidate of Technical Sciences (Ph. D.), Docent of the Department of Biotechnology, canned foods and beverages, Odesa national academy of food technologies, Odesa, Ukraine; e-mail: nikitchinati@ukr.net

Пожалуйста ссылайтесь на эту статью следующим образом:

Безусов, А. Т. Влияние эффекторов пектинметилэстеразы люцерны на кинетику деэтерификации пектиновых веществ / А. Т. Безусов, Т. И. Никитчина // Вестник НТУ «ХПИ», Серия: Новые решения в современных технологиях. – Харьков: НТУ «ХПИ». – 2016. – № 12 (1184). – С. 145-149. – doi:10.20998/2413-4295.2016.12.21.

Please cite this article as:

Bezyssov, A., Nikitchina, T. Influence of effectors pectin methylesterase alfalfa deesterification kinetics of pectin substances. *Bulletin of NTU "KhPI". Series: New solutions in modern technologies*. – Kharkiv: NTU "KhPI", 2016, **12** (1184), 145-149, doi:10.20998/2413-4295.2016.12.21.

Будь ласка посилайтесь на цю статтю наступним чином:

Безусов, А. Т. Вплив ефекторів пектинметилестерази люцерни на кінетику деетерифікації пектинових речовин / А. Т. Безусов, Т. І. Нікітчіна // Вісник НТУ «ХПІ», Серія: Нові рішення в сучасних технологіях. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2016. – № 12 (1184). – С. 145-149. – doi:10.20998/2413-4295.2016.12.21.

АНОТАЦІЯ Досліджено можливості регулювання ферментативної активності і використання пектинметилестерази ферментного препарату люцерни для деетерифікації яблучного пектину, з використанням моделювання ферментативної реакції в присутності ефекторів. Проведена експериментальна оцінка представників активаторів і інгібіторів пектинметилестерази ферментного препарату люцерни. Встановлено вплив ефекторів шляхом зміни константи Міхаеліса та максимальної швидкості реакції в результаті взаємодії активаторів і інгібіторів пектинметилестерази ферментного препарату люцерни, як з вільною формою ферменту, так і з фермент-субстратним комплексом.

Ключові слова: яблучний пектин, фермент, пектинметилестераза, пірокатехін, іони кальцію, люцерна, швидкість реакції.

Поступила (received) 15.03.2016